INGLIZ TILINI O‘QITISH BO‘YICHA TA’LIM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR

G’aybulloyeva Sevinch Anvarjonovna
Buxoro viloyati Kogon tumani 11- umumta’lim maktabi
ingliz tili fani o’qituvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.22980204

Annotatsiya: Maqsad. O‘zbekistonda 2012–2026-yillarda ingliz tilini o‘qitish sohasida amalga oshirilgan islohotlarning mazmuni, bosqichlari va natijalarini xalqaro tajriba kontekstida tizimli tahlil qilish. **Usul.** Me’yoriy-huquqiy hujjatlarning kontent-tahlili, rasmiy statistika va EF EPI indeksi (2018–2025) ma’lumotlarining ikkilamchi tahlili, qiyosiy-tipologik tahlil. **Natija.** Islohotlar uch bosqichda – institutsional asos yaratish (2012–2013), standartlashtirish (2013–2020), sifat va rag‘batlantirish (2021-yildan) – rivojlandi. Sertifikatga ega xorijiy til o‘qituvchilari ulushi 2021-yildagi 4 foizdan 2026-yil boshida 80 foizga yaqin darajaga ko‘tarildi, biroq aholining amaliy til kompetensiyasini aks ettiruvchi EF EPI ko‘rsatkichlari ijobiy dinamikaga ega emas (2025-yil: 123 davlat orasida 104-o‘rin). **Xulosa.** Sertifikatlash va moddiy rag‘batlantirish samarali “kirish” indikatorlarini ta’minlagan bo‘lsa-da, o‘quv dasturi, darslik va baholash tizimlarining uyg‘unligi hamda o‘qitish sifatiga yo‘naltirilgan uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimi natijalarga erishishning hal qiluvchi sharti ekani asoslanadi.

Kalit so‘zlar: ingliz tilini o‘qitish; ta’lim islohotlari; til siyosati; CEFR; o‘qituvchilarni sertifikatlash; davlat ta’lim standarti; kommunikativ kompetensiya; O‘zbekiston.

РЕФОРМЫ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ ПО ОБУЧЕНИЮ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация: Цель. Системный анализ содержания, этапов и результатов реформ в сфере обучения английскому языку в Республике Узбекистан в 2012–2026 годах в контексте международного опыта. **Метод.** Контент-анализ нормативно-правовых актов, вторичный анализ официальной статистики и данных индекса EF EPI (2018–2025), сравнительно-типологический анализ. **Результат.** Реформы развивались в три этапа: формирование институциональной основы (2012–2013), стандартизация (2013–2020), качество и стимулирование (с 2021 г.). Доля сертифицированных учителей иностранных языков выросла с 4 % в 2021 г. до почти 80 % к началу 2026 г., однако показатели EF EPI, отражающие практическую языковую компетенцию населения, не демонстрируют положительной динамики (2025 г.: 104-е место среди 123 стран). **Выводы.** Сертификация и материальное стимулирование обеспечили эффективные «входные» индикаторы, однако решающим условием достижения результатов является согласованность учебных программ, учебников и оценивания, а также ориентированная на качество преподавания система непрерывного профессионального развития.

Ключевые слова: обучение английскому языку; образовательные реформы; языковая политика; CEFR; сертификация учителей; государственный образовательный стандарт; коммуникативная компетенция; Узбекистан.

EDUCATIONAL REFORMS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Abstract: Background. A systematic analysis of the content, stages and outcomes of the reforms in English language teaching in the Republic of Uzbekistan in 2012–2026, viewed in the context of

international experience. **Methods.** Content analysis of normative legal acts, secondary analysis of official statistics and EF EPI data (2018–2025), and comparative-typological analysis. **Results.** The reforms evolved in three stages: institution building (2012–2013), standardisation (2013–2020), and quality and incentives (from 2021). The share of certified foreign language teachers rose from 4 % in 2021 to nearly 80 % by early 2026; however, EF EPI indicators of practical language competence show no positive dynamics (2025: 104th of 123 countries). **Conclusion.** Certification and financial incentives have secured strong "input" indicators, yet the alignment of curricula, textbooks and assessment, together with a quality-oriented system of continuous professional development, is the decisive condition for achieving learning outcomes.

Keywords: English language teaching; educational reforms; language policy; CEFR; teacher certification; state educational standard; communicative competence; Uzbekistan.

Kirish

Globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro ilm-fan, texnologiya, iqtisodiyot va madaniy muloqotning asosiy vositasiga aylandi. D. Graddolning prognoziga ko‘ra, XXI asrning birinchi choragida ingliz tili "chet tili"dan ko‘ra umumiy "tayanch ko‘nikma" sifatida qabul qilina boshlaydi [1]. Shu bois ko‘plab davlatlarda ingliz tilini boshlang‘ich sinflardan o‘qitish, xalqaro darajalar tizimiga (CEFR) o‘tish, o‘qituvchilar malakasini sertifikatlash va baholash tizimini isloh qilish milliy ta’lim siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi [2; 3].

O‘zbekistonda mustaqillikning dastlabki yillaridanoq ingliz tili eng ko‘p o‘rganiladigan xorijiy tilga aylandi, biroq o‘qitish sifati, o‘qituvchilar tayyorgarligi va o‘quv-metodik ta’minot borasidagi tizimli muammolar uzoq vaqt saqlanib qoldi [4]. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son qarori [5] sohadagi zamonaviy islohotlarning boshlanish nuqtasi bo‘ldi; 2021-yilda qabul qilingan PQ-5117-son qaror [6] va Vazirlar Mahkamasining 312-son qarori [7] esa islohotlarning sifat va rag‘batlantirishga yo‘naltirilgan yangi bosqichini boshlab berdi. Bugungi kunda bu yo‘nalish "O‘zbekiston – 2030" strategiyasida maktab bitiruvchilarining kamida ikkita xorijiy tilni egallashini ta’minlash kabi keng ko‘lamli maqsad bilan bog‘langan [8].

Shu bilan birga, islohotlar davomida qabul qilingan chora-tadbirlarning natijadorligi haqida tizimli ilmiy baholash hali yetarli emas: mavjud tadqiqotlar ko‘pincha alohida hujjatlar yoki metodik jihatlarni yoritish bilan cheklanadi. Ushbu maqolaning maqsadi – O‘zbekistonda ingliz tilini o‘qitish sohasidagi islohotlarni til siyosati va ta’limdagi o‘zgarishlar nazariyasi nuqtayi nazaridan yaxlit tahlil qilish, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda xalqaro tajribaga tayangan holda keyingi bosqich uchun tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Mavzuni tahlil qilishda uchta nazariy yo‘nalish tayanch bo‘lib xizmat qiladi. R. Kaplan va R. Baldauf tilni rejalashtirishni maqom, korpus va til ta’limini (acquisition planning) rejalashtirishdan iborat kompleks jarayon sifatida tavsiflab, ta’lim tizimi orqali tilni rejalashtirish davlat til siyosatining eng kuchli, biroq eng ko‘p resurs talab qiladigan vositasi ekanini ta’kidlaydi [3]. M. Fullan ta’lim islohotlarining muvaffaqiyati yuqoridan qabul qilingan qarorlar bilan emas, balki o‘qituvchilarning kasbiy e’tiqodi va kundalik amaliyotining o‘zgarishi bilan belgilanishini asoslaydi [9]. J. Richards va T. Rodgers kommunikativ yondashuvni joriy etish o‘qituvchining til kompetensiyasi, sinf sharoiti va baholash tizimi bilan uzviy bog‘liq ekanini ko‘rsatadi [10]. Yevropa Kengashining CEFR hujjati [11] til bilish darajalarining yagona shkalasi (A1–C2) sifatida standartlar, darsliklar va baholashni uyg‘unlashtirishning metodologik asosi bo‘lib xizmat qildi; ELLiE tadqiqoti esa erta til o‘qitishning

samaradorligi o‘qituvchi malakasi va o‘qitishning uzluksizligiga bog‘liq ekanini empirik jihatdan tasdiqladi [2].

O‘zbekistonda ingliz tili o‘qitilishining ijtimoiy-lingvistik jihatlari D. Hasanova tadqiqotlarida yoritilgan bo‘lib, muallif ingliz tiliga bo‘lgan ijtimoiy talab bilan o‘qitish sifati o‘rtasidagi nomutanosiblikni qayd etadi [4]. J. Jalolov chet til o‘qitish metodikasining nazariy asoslarini, jumladan, kommunikativ yo‘nalganlik tamoyilini milliy ta’lim sharoitiga moslab ishlab chiqdi [12]. Britaniya Kengashi va Kembrij universiteti ekspertlarining 2021-yilgi hisoboti amaldagi standart va dasturlarning tizimli kamchiliklarini – o‘quv maqsadlarining noaniqligi, maktab bitiruvi talablari bilan oliy ta’limga kirish talablari o‘rtasidagi uzilish va o‘quv soatlarining yetarli emasligini – aniqlab berdi [13].

Xalqaro tajribaga oid tadqiqotlar islohotlar dizaynidagi tipik xatolarni ko‘rsatadi: Vetnamda o‘qituvchilarning katta qismi belgilangan darajaga (B2/C1) erisha olmagani milliy loyiha muddatlarini kechiktirgan [14]; Qozog‘istonda o‘qituvchilar tayyorgarligi, til muhitining yetishmasligi va bir vaqtda amalga oshirilayotgan ko‘plab islohotlarning to‘qnashuvi asosiy to‘siqlar sifatida aniqlangan [15]; Gonkongda “til egalari”ni jalb etish sxemasi (NET Scheme) mahalliy o‘qituvchilar bilan hamkorlik va metodik qo‘llab-quvvatlash bo‘lmaganda kutilgan samarani bermagan [16].

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot sifat va miqdoriy usullarni uyg‘unlashtirgan aralash dizaynga asoslanadi. Birinchi bosqichda 2012–2026-yillarda qabul qilingan yettita asosiy me’yoriy-huquqiy hujjat kontent-tahlil usuli bilan o‘rganildi. Ikkinchi bosqichda rasmiy statistik ma’lumotlar hamda EF Education First kompaniyasining ingliz tilini bilish indeksi (EF EPI) bo‘yicha 2018–2025-yillar ma’lumotlari ikkilamchi tahlil qilindi; EF EPI ixtiyoriy tanlamaga asoslanganligi sababli u tendensiyalarni aks ettiruvchi bilvosita indikator sifatida talqin etildi. Uchinchi bosqichda O‘zbekiston tajribasi qiyosiy-tipologik tahlil orqali Vetnam, Qozog‘iston va Gonkong islohotlari bilan qiyoslandi. Natijalarni sharhlashda tilni rejalashtirish [3] va ta’limdagi o‘zgarishlar [9] nazariyalari konseptual asos sifatida qo‘llanildi.

Natijalar va muhokama

Islohotlarning bosqichlari va mazmuni. Me’yoriy-huquqiy hujjatlar tahlili islohotlarni shartli ravishda uch bosqichga ajratish imkonini beradi (1-jadval). Birinchi bosqich (2012–2013) – institutsional asos yaratish: PQ-1875-son qaror bilan 2013/2014 o‘quv yilidan ingliz tilini 1-sinfdan o‘yin va og‘zaki nutq shaklida o‘qitish joriy etildi, xorijiy til o‘qituvchilariga qishloq joylarda 30 foiz, boshqa hududlarda 15 foiz ustama belgilandi va xalqaro standartlar asosida milliy test tizimini yaratish vazifasi qo‘yildi [5].

Ikkinchi bosqich (2013–2020) – standartlashtirish. Vazirlar Mahkamasining 124-son qarori bilan tasdiqlangan chet tillar bo‘yicha davlat ta’lim standarti CEFR darajalariga tayanib, boshlang‘ich ta’lim yakunida A1, umumiy o‘rta ta’lim yakunida A2, akademik litsey va kasb-hunar kollejlarida B1, bakalavriatda B2, magistraturada C1 darajalarini belgiladi [17]. Biroq 2021-yil may oyida Prezident raisligida o‘tkazilgan yig‘ilishda 53 ming xorijiy til o‘qituvchisining atigi 4 foizi milliy yoki xalqaro sertifikatga ega ekani, test sinovidan o‘tgan o‘qituvchilarning 49 foizi talab darajasini ko‘rsata olmagani, 1,4 ming maktabda til o‘qitish sifati juda past deb baholangani va 2 mingdan ortiq o‘qituvchi o‘rni bo‘sh ekani ma’lum qilindi [18].

Uchinchi bosqich (2021-yildan) – sifat va rag‘batlantirish. PQ-5117-son qaror bilan Vazirlar Mahkamasi huzurida Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish agentligi tashkil etildi, C1 darajadagi xalqaro sertifikatga ega o‘qituvchilarga bazaviy tarif stavkasining 50 foizi miqdorida oylik ustama va eng yaxshi maktablar uchun Prezident sovrini joriy etildi, 2022-yildan davlat xizmatiga qabulda xorijiy tilni bilish majburiy talab sifatida belgilandi hamda 2021-yil uchun 100 milliard so‘m mablag‘ yo‘naltirildi [6]. Vazirlar Mahkamasining 312-son qarori maktab, litsey va kollej o‘qituvchilari uchun 2025/2026 o‘quv yiliga qadar kamida B2, oliy ta’lim muassasalari o‘qituvchilari uchun 2022/2023 o‘quv yiliga

qadar C1 darajadagi sertifikat talabini o‘rnatdi [7]. Ushbu chora-tadbirlar 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan maktab ta’limini rivojlantirish milliy dasturida [19] va “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida [8] mustahkamlandi.

1-jadval

O‘zbekistonda xorijiy tillarni o‘qitish sohasidagi asosiy islohot hujjatlari (2012–2023)

Hujjat	Asosiy chora-tadbirlar	Maqsadli ko‘rsatkich yoki natija
PQ-1875-son qaror (10.12.2012)	Ingliz tilini 1-sinfdan o‘qitish (2013/2014 o‘quv yilidan); o‘qituvchilarga 15–30 % ustama; xalqaro standartlar asosida milliy test tizimi	Ingliz tilini erta o‘qitish; o‘qituvchilar salohiyatini mustahkamlash
VM 124-son qarori (08.05.2013)	Uzluksiz ta’lim tizimining chet tillar bo‘yicha CEFR asosidagi davlat ta’lim standarti	4-sinf – A1; 9-sinf – A2; litsey/kollej – B1; bakalavriat – B2; magistratura – C1
PQ-5117-son qaror (19.05.2021)	Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish agentligi; C1 sertifikat uchun 50 % ustama; yiliga 1 mln so‘m o‘quv adabiyoti; Prezident sovrini (100/250/500 mln so‘m); davlat xizmatchilari uchun til talabi	2021-yilda 100 mlrd so‘m; bitiruvchilarni milliy/xalqaro tizimlar orqali baholash (2022/2023 dan)
VM 312-son qarori (19.05.2021)	Xorijiy til o‘qituvchilari uchun majburiy sertifikat talabi	Maktab, litsey, kollej: kamida B2 (2025/2026; 2026/2027 gacha uzaytirilgan); OTM: C1 (2022/2023)
VM 34-son qarori (19.01.2022)	Qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi (15 mlrd so‘m); yangi darsliklar; raqamli kontent; o‘qituvchilarni to‘rt ko‘nikma bo‘yicha baholash (2023-yildan)	2022/2023 o‘quv yiliga qadar yangi darsliklar; 14 ta xorijiy til qamrovi
PF-134-son farmon (11.05.2022)	Maktab ta’limini rivojlantirish milliy dasturi (2022–2026): xalqaro sertifikat – 50 %, milliy sertifikat – 20 % ustama; xalqaro o‘quv dasturlari	Milliy o‘quv dasturini 2024-yil 1-sentabrga qadar to‘liq joriy etish
PF-158-son farmon (11.09.2023)	“O‘zbekiston – 2030” strategiyasi	Bitiruvchilar kamida ikkita xorijiy tilni egallashi; yiliga 500 nafar “til egasi” mutaxassis jalb etish

Manba: me’yoriy-huquqiy hujjatlar [5; 6; 7; 8; 17; 19; 20] asosida muallif tomonidan tuzilgan. Izoh: VM – Vazirlar Mahkamasi; OTM – oliy ta’lim muassasalari.

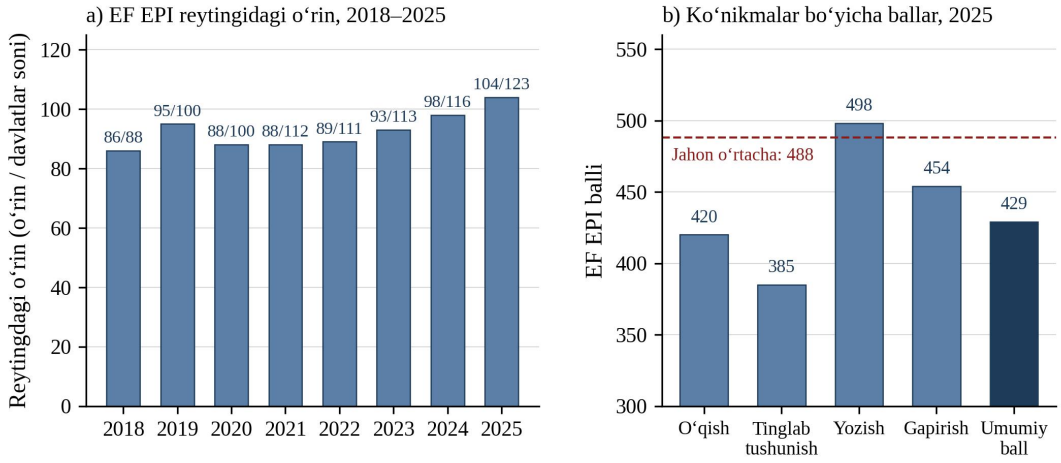
O‘qituvchilar kompetensiyasi va sertifikatlash. Uchinchi bosqichning eng sezilarli natijasi o‘qituvchilar korpusining rasmiy til kompetensiyasi o‘zgarishida namoyon bo‘ldi. Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi ma’lumotlariga ko‘ra, 2026-yil yanvar holatiga 39 mingdan ortiq xorijiy til o‘qituvchisi B2 va undan yuqori darajadagi sertifikatga ega bo‘lgan [21], 2026-yil aprel holatiga ko‘ra

esa 8–10 ming o‘qituvchi hali B2 talabiga javob bermaydi [22]. Shunday qilib, sertifikatga ega o‘qituvchilar ulushi besh yil ichida 4 foizdan taxminan 80 foizga (39 ming sertifikatli va 8–10 ming sertifikatsiz o‘qituvchi nisbatidan kelib chiqqan holda) ko‘tarildi, bu rag‘batlantirish (ustama) va majburiy talab (sertifikat) mexanizmlarini uyg‘unlashtirgan siyosatning kuchli ta’siridan dalolat beradi.

Shu bilan birga, sertifikatlash jarayoni bir qator ziddiyatlarni ham yuzaga keltirdi. B2 talabining muddati dastlab 2024/2025, so‘ngra 2025/2026 va 2026/2027 o‘quv yiliga ko‘chirildi, 2026-yilda esa sertifikatsiz o‘qituvchilar bilan mehnat shartnomasini bekor qilishni nazarda tutuvchi hujjat loyihasi pedagogik jamoatchilik o‘rtasida munozaralarga sabab bo‘ldi [22]. Xalqaro tadqiqotlar o‘qituvchining til darajasi zarur, biroq yetarli shart emasligini, o‘quvchilar natijalariga o‘qitish metodikasi va kasbiy rivojlanish tizimi hal qiluvchi ta’sir ko‘rsatishini isbotlagan [2; 10]. Shu nuqtayi nazardan, “English Speaking Nation” dasturi doirasida 18 mingdan ortiq o‘qituvchining zamonaviy metodika bo‘yicha o‘qitilgani [23] va 2023-yildan maktablarga 500 dan ortiq xorijiy o‘qituvchi jalb etilgani [24] muhim tashabbuslardir; biroq ularning o‘quvchilar natijalariga ta’siri hali baholanmagan.

O‘quv dasturi, darsliklar va baholash uyg‘unligi. Islohotlarning nisbatan zaif bo‘g‘ini o‘quv dasturi – darslik – baholash uchligining uyg‘unligi bo‘lib qolmoqda. 2013-yilgi standart 2021-yilda yangi talablar bilan almashtirildi, milliy o‘quv dasturi esa 2021/2022 o‘quv yilidan bosqichma-bosqich joriy etila boshlandi. Biroq ekspertiza o‘quv maqsadlarining noaniqligi va o‘quv soatlarining yetarli emasligini, shuningdek, maktab bitiruvi talablari bilan oliy ta’limga kirish testlari o‘rtasidagi uzilish salbiy teskari ta’sir (washback) effektini – kommunikativ ko‘nikmalar o‘rniga test formatiga tayyorgarlikni – keltirib chiqarayotganini ko‘rsatdi [13]. Shu sababli sifatli natija sinfdan tashqari til muhitini (raqamli resurslar, til klublari, media kontent) rivojlantirishni taqozo etadi; 34-son qaror bilan bunday kontent yaratish vazifasining belgilangani [20] to‘g‘ri yo‘nalish, ammo uning samaradorligi monitoring qilinishi zarur.

Aholining til kompetensiyasi dinamikasi. Islohotlarning pirovard maqsadi – aholining, birinchi navbatda, yoshlarning ingliz tilidagi amaliy kompetensiyasini oshirish. Bu borada mavjud yagona uzoq muddatli xalqaro indikator – EF EPI – ijobiy dinamikani ko‘rsatmaydi (1-rasm). O‘zbekiston 2018-yilda 88 davlat orasida 86-o‘rinni, 2023-yilda 113 davlat orasida 93-o‘rinni (442 ball), 2025-yilda esa 123 davlat orasida 104-o‘rinni (429 ball) egalladi; 2025-yilgi ko‘rsatkich jahon o‘rtacha ko‘rsatkichidan (488 ball) 59 ball past bo‘lib, “juda past” toifaga mos keladi [25]. Ko‘nikmalar kesimida yozish (498) va gapirish (454) nisbatan yuqori, o‘qish (420) va tinglab tushunish (385) eng past baholangan; hududlar kesimida Farg‘ona viloyati (470) yetakchi, Jizzax viloyati (395) esa eng past ko‘rsatkichga ega. E’tiborli jihat shundaki, kasblar kesimida o‘qituvchilar (467 ball) eng yuqori natijani ko‘rsatgan – bu sertifikatlash siyosatining o‘qituvchilar korpusiga ta’sirini bilvosita tasdiqlaydi, ammo mazkur ta’sir hali o‘quvchilar va keng aholiga ko‘chmagan.

1-rasm. O‘zbekistonning EF EPI indeksidagi o‘rni (2018–2025) va 2025-yilgi ko‘nikmalar kesimidagi ko‘rsatkichlari (EF Education First ma’lumotlari [25] asosida muallif tomonidan tuzilgan)

EF EPI ma’lumotlarini sharhlashda indeks 18 yoshdan katta ixtiyoriy respondentlar natijalariga asoslanishi va ishtirokchi davlatlar soni o‘sib borishini hisobga olish lozim; biroq mutlaq ballning 2023–2025-yillarda 442 dan 429 ga tushgani tendensiyaning salbiy ekanini tasdiqlaydi. Ingliz tilini 1-sinfdan o‘rgangan birinchi avlod 2024-yilda maktabni tamomlagani bois islohotlarning to‘liq ta’sirini faqat 2026–2030-yillar ma’lumotlari ko‘rsata oladi; ayni paytda 18–20 yoshli respondentlarning nisbatan past natijasi [25] maktab bosqichida sifat muammosi saqlanib qolayotganidan dalolat beradi.

Xalqaro tajriba bilan qiyoslash. O‘zbekiston islohotlarining dizayni Vetnam va Qozog‘iston tajribasiga o‘xshash: uchala davlatda ham CEFR asosidagi standartlar, o‘qituvchilar uchun majburiy til darajasi va ingliz tilini boshlang‘ich sinfdan o‘qitish joriy etilgan. Vetnam tajribasi yuqori talablar yetarli tayyorgarlik infratuzilmasisiz belgilansa, muddatlarning surilishi va “qog‘ozdagi” muvofiqlik xavfi paydo bo‘lishini ko‘rsatdi [14]; O‘zbekistonda B2 talabi muddatining uch marta ko‘chirilishi ayni shu qonuniyatni tasdiqlaydi. Qozog‘iston tajribasi bir vaqtda amalga oshirilayotgan ko‘plab islohotlar o‘qituvchida “islohot toliqishi”ni keltirib chiqarishini [15], Gonkong tajribasi esa xorijiy o‘qituvchilar mahalliy pedagoglar bilan hamkorlikda, aniq metodik rol va monitoring bilan ishlaganda samara berishini ko‘rsatadi [16]; bu har yili 500 nafar xorijiy mutaxassis jalb etish rejasini [8] amalga oshirishda e’tiborga olinishi lozim.

Tavsiyalar. Tahlil islohotlar mantiqidagi asosiy nomutanosiblikni – “kirish” indikatorlariga (sertifikatlar, ustamalar, soatlar) qaratilgan e’tiborning “chiqish” indikatorlaridan (o‘quvchilarning real til kompetensiyasi) ustunligini – ko‘rsatadi. M. Fullan ta’kidlaganidek, tuzilmaviy o‘zgarishlar amaliyotdagi o‘zgarishlarsiz barqaror natija bermaydi [9]. Shundan kelib chiqib, quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

1) sertifikatlashdan o‘qitish sifatini baholashga o‘tish – til darajasi bilan birga metodik kompetensiyani (dars kuzatuvi, portfolio, o‘quvchilar natijalari) baholovchi kasbiy standart va uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimini joriy etish;

2) o‘quv dasturi, darsliklar va baholash tizimini yagona CEFR asosidagi o‘quv natijalari matritsasi orqali uyg‘unlashtirish hamda maktab bitiruv imtihoni va oliy ta’limga kirish testlarini kommunikativ kompetensiyaga yo‘naltirish;

3) o‘quvchilar til kompetensiyasini 4-, 9- va 11-sinf yakunida tanlanma asosida muntazam o‘lchash va natijalarni ochiq e’lon qilish orqali ishonchli “chiqish” indikatorlarini yaratish;

4) hududiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun qishloq maktablariga yo‘naltirilgan maqsadli dasturlar, aralash o‘qitish va raqamli til muhiti resurslarini kengaytirish;

5) xorijiy mutaxassislarni mahalliy o‘qituvchilar uchun metodik mentor sifatida jalb qilish hamda har bir yangi talabni yetarli tayyorgarlik muddati va bepul o‘quv resurslari bilan ta’minlash.

Xulosa

O‘zbekistonda 2012–2026-yillarda ingliz tilini o‘qitish sohasida amalga oshirilgan islohotlar til ta’limini rejalashtirishning izchil namunasi bo‘lib, uch bosqichda – institutsional asos yaratish, standartlashtirish hamda sifat va rag‘batlantirish – rivojlandi. Ular ingliz tilini 1-sinfdan o‘qitishni joriy etish, CEFR asosidagi davlat standartini qabul qilish, o‘qituvchilar uchun majburiy til darajasi va moddiy rag‘batlantirish mexanizmini yaratish kabi tizimli natijalarga erishdi; eng sezilarli natija sertifikatga ega o‘qituvchilar ulushining 2021–2026-yillarda 4 foizdan qariyb 80 foizga yetganida namoyon bo‘ldi.

Shu bilan birga, islohotlarning pirovard maqsadi – o‘quvchilar va keng aholining amaliy til kompetensiyasi – borasida ijobiy dinamika hali kuzatilmayapti: EF EPI indeksida O‘zbekiston 2025-yilda 123 davlat orasida 104-o‘rinni egallab, “juda past” toifada qolmoqda. Bu holat islohotlar mantiqining “kirish” indikatorlariga yo‘naltirilganligi, o‘quv dasturi – darslik – baholash uyg‘unligining yetarli emasligi hamda til muhitining cheklanganligi bilan izohlanadi; xalqaro tajriba o‘qituvchining til darajasi zarur, biroq yetarli shart emasligini, barqaror natija o‘qitish amaliyotining o‘zgarishi, uzluksiz kasbiy rivojlanish va natijalarga asoslangan monitoring orqali ta’minlanishini ko‘rsatadi.

Keyingi bosqichda islohotlar ustuvorligini sertifikatlashdan o‘qitish sifatiga, miqdoriy ko‘rsatkichlardan o‘quvchilar natijalariga ko‘chirish hamda o‘quv-metodik va baholash tizimini yagona CEFR asosidagi natijalar matritsasi orqali uyg‘unlashtirish maqsadga muvofiq. Tadqiqotning cheklovi – EF EPI ma’lumotlarining tanlama xususiyati va o‘quvchilar natijalari bo‘yicha milliy ochiq ma’lumotlarning yetishmasligi; keyingi tadqiqotlarni ingliz tilini 1-sinfdan o‘rgangan avlodning til kompetensiyasini empirik o‘lchashga yo‘naltirish lozim.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Graddol D. English Next: Why global English may mean the end of ‘English as a Foreign Language’. – London: British Council, 2006. – 128 p.
2. Enever J. (Ed.). ELLiE: Early Language Learning in Europe. – London: British Council, 2011. – 160 p.
3. Kaplan R. B., Baldauf R. B. Language Planning from Practice to Theory. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997. – 403 p.
4. Hasanova D. English education in Uzbekistan // Language Change in Central Asia / Eds. E. S. Ahn, J. Smagulova. – Berlin; Boston: De Gruyter Mouton, 2016. – P. 245–265.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-2126032
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-5426736
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 19-maydagi 312-son “Xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirishni samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-5431845

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son “‘O‘zbekiston – 2030’ strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni. – URL: https://lex.uz/docs/-6600413
9. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – 4th ed. – New York: Teachers College Press, 2007. – 338 p.
10. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.
11. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 260 p.
12. Jalolov J. J. Chet til o‘qitish metodikasi: chet tillar oliy o‘quv yurtlari (fakultetlari) talabalari uchun darslik. – Toshkent: O‘qituvchi, 2012. – 432 b.
13. British Council, Cambridge Partnership for Education. Report on Uzbekistan National English Curriculum Reform: Findings and Recommendations. – Tashkent, 2021. – URL: https://www.britishcouncil.uz/sites/default/files/engcurrefom_full_report_april_2021.pdf
14. Bui T. T. N., Nguyen H. T. M. Standardizing English for educational and socio-economic betterment in Vietnam // English Language Education Policy in Asia / Ed. R. Kirkpatrick. – Cham: Springer, 2016. – P. 363–388.
15. Sarmurzin Y., Amanzhol N., Toleubayeva K., Zhunusova M., Amanova A., Abiyr A. Challenging aspects of Kazakhstan’s trilingual education policy: evidence from a literature review // Asia Pacific Education Review. – 2024. – Vol. 25, No. 4. – P. 801–811.
16. Jeon M. English language education policy and the Native-Speaking English Teacher (NET) Scheme in Hong Kong // English Language Education Policy in Asia / Ed. R. Kirkpatrick. – Cham: Springer, 2016. – P. 91–111.
17. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-maydagi 124-son “Uzluksiz ta’lim tizimining chet tillar bo‘yicha davlat ta’lim standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-2165717
18. Prezident: Xorijiy tillarni o‘rgatish bo‘yicha kelajak uchun mustahkam poydevor bo‘ladigan yangi tizimni yo‘lga qo‘yish vaqti-soati keldi (2021-yil 6-maydagi videoselektor yig‘ilishi) // O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. – 2021. – 6-may. – URL: https://president.uz/oz/lists/view/4327
19. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son “2022–2026-yillarda maktab ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmoni. – URL: https://lex.uz/docs/-6008663
20. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 19-yanvardagi 34-son “Xorijiy tillarni o‘rganishni takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. – URL: https://lex.uz/acts/-5831978
21. B2 sertifikatiga ega bo‘lmagan xorijiy til o‘qituvchilariga yangi o‘quv yiligacha imkoniyat beriladi – ta’lim vazirligi // Gazeta.uz. – 2026. – 14-yanvar. – URL: https://www.gazeta.uz/oz/2026/01/14/certificate/
22. B2 sertifikatiga ega bo‘lmagan xorijiy til o‘qituvchilari bilan mehnat shartnomasini bekor qilish taklif etilmoqda // Gazeta.uz. – 2026. – 28-iyul. – URL: https://www.gazeta.uz/oz/2026/07/28/b2-certificate/
23. American Councils for International Education. English Speaking Nation Program Trains Over 18,000 Teachers in Uzbekistan. – 2024. – URL: https://www.americancouncils.org/news/featured-content-announcements/english-speaking-nation-program-trains-over-18000-teachers